

Стосовно ПФГ обов'язково рахувати аналогічну оцінку кожного із учасників ПФГ, а на їх основі, і головного підприємства ПФГ.

Саме це слід розглядати як один з можливих методів диверсифікації ризику ПФГ.

© О.САФІН, О.ГРИМАК, 2000

Львівська академія ветеринарної медицини

ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ В МОЛОЧНОМУ ПІДКОМПЛЕКСІ АПК

Проаналізовано сучасний стан розвитку виробництва молочних продуктів та проблеми, що спричинили істотне зменшення їх виробництва. Окреслено можливі шляхи вирішення цих проблем.

На сучасному етапі розвитку економічних систем основним критерієм оцінки їх діяльності є соціально-економічна ефективність. Це означає, що робота системи повинна оцінюватися не з погляду ефективності роботи окремих її ланок та елементів, а за результатами роботи системи загалом.

В логістичну систему молочного підкомплексу АПК входить велика кількість суб'єктів: споживачі продукції, сільськогосподарські підприємства, переробні заводи, торговельні підприємства тощо. Повне врахування їх інтересів сьогодні можна забезпечити лише при використанні логістичних підходів до їх створення та функціонування.

У Львівській області, як і загалом в Україні, спостерігається негативна тенденція до скорочення виробництва продукції тваринництва, зокрема і молока (табл. 1). Як результат, сьогодні споживання тваринницької продукції в Україні не відповідає науковообґрунтованим нормам. Так, споживання молока на одну людину в 1998 році становило лише 213 кг, в тому числі у Львівській області – 261 кг.

Таблиця 1

Виробництво основних видів тваринницької продукції у Львівській області*

Види продукції	Роки			1998р. в % до 1990 р.
	1990	1995	1998	
М'ясо, включаючи субпродукти першої категорії, тис.т	111,9	38,8	14,2	12,7
Ковбасні вироби, тис.т	43,9	11,5	5,1	11,6
Масло тваринне, тис.т	12,8	6,6	2,7	21,1
Сири жирні (вкл. бринзу), тис.т	5,0	1,4	1,1	22,0
Продукція з незбираного молока в перерахунку на молоко, тис.т	366,9	68,8	27,8	7,6

*Статистичний щорічник Львівська область за 1998 рік. – Львів 1999 р. - с.168.

Такий стан пояснюється низкою взаємопов'язаних причин. Так, скорочення виробництва на молокопереробних підприємствах змушує їх через зростання затрат підвищувати ціни на свої товари, що значно знижує попит, а це в свою чергу знову веде до зменшення виробництва. Тобто ми фактично опиняємося в замкнутому колі, коли одні фактори ведуть до негативних наслідків, які спричиняють до подальше погіршення ситуації. З кожним новим витком це наближає нас до кризового стану.

Скорочення платоспроможного попиту на продукцію молокопереробних заводів негативно впливає і на постачальників сировини. За останні роки сільськогосподарські підприємства області значно зменшили виробництво продукції. В 1998 році виробництво валової продукції сільського господарства становило 59,4% до рівня 1990 року. Виробництво молока в 1998 році порівняно із середньорічним виробництвом за 1986-1990 роки зменшилось з 1111,8 тис.т до 1017,9 тис.т, при цьому сільськогосподарські підприємства скоротили виробництво більше ніж у 5 разів.

Процеси реформування, що відбуваються на селі, привели до того, що сьогодні у Львівській області основна кількість поголів'я ВРХ припадає на індивідуальні господарства населення. Проте на даний час вони не забезпечують сировиною молокопереробні заводи в необхідній кількості. Внаслідок цього, як показали вибіркові обстеження 4 працюючих підприємств, їх потужності задіяні лише частково (на 15-56%).

Водночас потенційні можливості індивідуального сектора використовуються не повністю через дві основні, на наш погляд, причини:

- відсутність налагодженої системи заготівлі молока від індивідуальних господарств населення (раніше цю функцію виконували колективні господарства);
- низький рівень закупівельних цін на молоко та несвоєчасність проведення розрахунків з постачальниками (відсутність необхідних обігових коштів на переробних підприємствах).

Останніми роками для усунення цих негативних причин в окремих районах області проводиться робота щодо організації заготівлі молока як молокопереробними підприємствами, так і безпосередньо власниками індивідуальних господарств. Для збільшення матеріальної зацікавленості постачальників в 1999 році значно підвищено і ціни на молоко.

Як бачимо, гострі проблеми в молочному підкомплексі АПК, є свідченням того, що у відносинах між цими ланками логістичного ланцюга існують певні протиріччя, що вимагає додаткових зусиль для організації роботи в нових ринкових умовах. На це вказує те, що рівень рентабельності виробництва на різних підприємствах значно відрізняється. Якщо в більшості сільськогосподарських підприємств виробництво молока є збитковим, то молокопереробні заводи та підприємства торгівлі від реалізації молочної продукції отримують прибуток, хоч і в мінімальному розмірі.

Підтвердженням існування конфліктів у взаємовідносинах переробних підприємств з постачальниками сировини служить і той факт, що в ряді сільськогосподарських підприємств створюються мініпереробні цехи. Але з погляду ефективності усєї логістичної системи це є невиправдано, адже відволікає від основного виробництва фінансові ресурси, яких і так не вистачає сільськогосподарським підприємствам. Як показує досвід країн з розвинутою економікою, там існує тенденція

до концентрації та спеціалізації виробництва. Переробка сільськогосподарської продукції в основному зосереджена на великих підприємствах, які здатні ефективно використовувати високопродуктивне обладнання та сучасні технології, що дозволяють забезпечити практично безвідходну переробку сировини.

Який же вихід з цієї ситуації ми бачимо?

На нашу думку, інтегруючою ланкою, яка здатна забезпечити ефективне функціонування логістичної системи загалом є переробні підприємства. Такий висновок випливає з того, що ці підприємства, по-перше, є зв'язною ланкою між виробниками сировини та споживачами. По-друге, вони порівняно з іншими підприємствами, що входять у молочний підкомплекс, є найпотужнішими в економічному плані і тому зацікавлені в ефективній роботі усієї логістичної системи. По-третє, переробні підприємства уже нагромадили певний досвід роботи в ринкових умовах, про що свідчить діяльність окремих підприємств в області, які в 1999 році забезпечили зростання обсягів випуску продукції. На більшості молокопереробних заводів уже створено маркетингові служби (хоч і невеликі за розмірами), які починають глибше аналізувати стан ринку, шукати компромісні варіанти вирішення проблем з усіма своїми партнерами.

Молокопереробні підприємства, перебуваючи всередині логістичного ланцюга, можуть об'єднати інтереси усіх його ланок для вирішення проблем, які сьогодні стоять перед молочною галуззю. Для цього їм необхідно, насамперед, розв'язати проблему забезпечення сировиною відповідної якості і по цінах, які б дозволили випускати конкурентноспроможну продукцію як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках. Найбільш перспективним шляхом розв'язання цього завдання є створення системи заготівельних підприємств (ініціатором їх створення повинні виступити переробні підприємства).

В перспективі завдання заготівельних підприємств (за участі молокопереробних заводів) можуть бути значно розширені за рахунок виконання ними таких функцій: транспортні послуги; організація зооветеринарного обслуговування та племінної роботи; забезпечення виробників молока високоякісними кормовими добавками, ЗЦМ. Так, наприклад, за рахунок використання ЗЦМ можна значно збільшити обсяги заготівлі сировини від сільськогосподарських індивідуальних господарств, особливо в зимовий період.

Отже, вихід молочного підкомплексу АПК з кризового стану, підвищення ефективності його роботи можна досягти за умови об'єднання зусиль усіх ланок логістичного ланцюга. Досягнення цієї мети залежатиме і від споживачів продукції, які можуть активно сприяти підтримці українських виробників.